

ENQUÊTE: OPENBAAR ACCOUNTANTS OVER DE EFFECTEN VAN XBRL

Inzicht of oogkleppen?

Merken accountants al iets van het toenemend gebruik van XBRL? En zo ja, welke effecten merken of verwachten ze concreet? Enkele soms verrassende resultaten. Voer voor psychologen, of niet?

TEKST TOM NIEROP | BEELD CORBIS

Praten over de effecten van het toenemend gebruik van XBRL (de techniek waaruit in Nederland de standaard SBR is ontwikkeld (zie pagina 10) is deels praten over toekomstmuziek. Maar die toekomst is al erg dichtbij, de muziek is al voorzichtig hoorbaar en het volume gaat gestaag omhoog. Merken openbaar accountants in de praktijk daar al iets van? En zo ja, wat merken of verwachten ze?

Je hoort wel eens beweren dat veel accountants niet beseffen wat XBRL gaat betekenen voor hun eigen markt en dienstverlening. De resultaten van een kleine enquête die is gedaan in de marge van het Accountancy Beloningsonderzoek 2011 spreken op het eerste gezicht andere taal. Hoewel iets meer dan een kwart geen enkel effect zegt te verwachten, voorzien veruit de meeste openbaar accountants wel degelijk gevolgen van het toenemend gebruik van XBRL en zijn zij zich bewust van de ontwikkelingen. Dertien procent zegt die effecten zelfs nu al concreet te ervaren.

SAMENSTELOPDRACHTEN?

Als wordt gevraagd naar de specifieke gevolgen, blijken de meeste accountants echter niet al te alarmistisch. Hoewel XBRL-watchers en insiders nog wel eens een totale revolutie voor met name de kleinere accountantspraktijk aankondigen, merkt of verwacht van de respondenten in dit onderzoek slechts zestien procent een negatief effect op de werkgelegenheid en voorziet slechts ruim een kwart lagere tarieven voor administratieve diensten. Wel verwacht 72 procent van de openbaar accountants dat ze als gevolg van het gebruik van

ZESTIEN PROCENT VERWACHT EEN NEGATIEF EFFECT OP DE WERKGELEGENHEID, RUIM EEN KWART VOORZIET LAGERE TARIEVEN VOOR ADMINISTRATIEVE DIENSTEN.

AA'S ONDERVINDEN VAKER DAN RA'S NU AL DE EFFECTEN VAN TOENEMEND XBRL-GEBRUIK.

XBRL (meer) andere diensten zullen kunnen of moeten gaan leveren, zoals advisering. Opvallend daarbij is echter dat het nogal eens geschetste 'doemscenario' van grotendeels wegvallende samenstell-opdrachten - sommige toekomstverkenneren voorspellen een omdraaiing van de huidige verhouding tachtig procent samenstellen en twintig procent advisering - bij accountants niet erg lijkt te leven. Slechts zestien procent voorziet dat of merkt nu al iets van zo'n ontwikkeling. Niet minder dan 84 procent gelooft er simpelweg niet in en denkt dat de samenstelpraktijk zal blijven bestaan.

AA'S EN RA'S

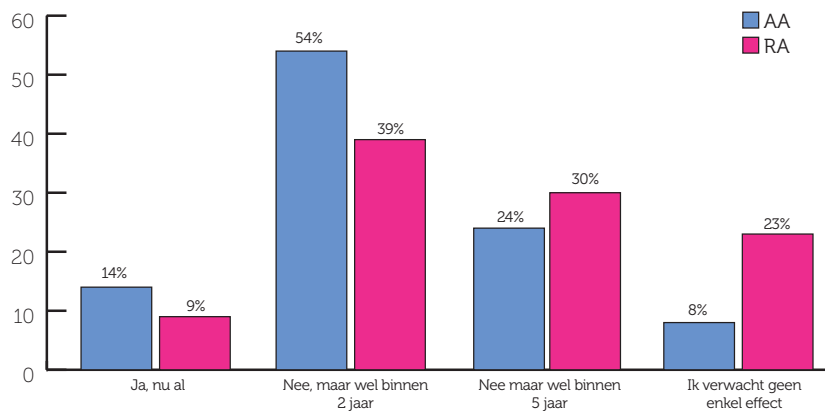
Wat die samenstellvooruitzichten betreft is er nauwelijks verschil tussen AA's en RA's. Meer in het algemeen is er wel een verschil tussen deze twee groepen: AA's ondervinden vaker dan RA's (veertien tegenover negen procent) nu al de effecten van toenemend XBRL-gebruik en het aantal AA's dat geen enkel effect verwacht is veel lager dan bij RA's (acht tegenover 23 procent). Maar deze verschillen worden vooral veroorzaakt door de verwachte afname van werkgelegenheid en het leveren van andere dienstverlening, niet door de verwachtingen over de samenstelpraktijk. En als het gaat om lagere tarieven blijken AA's opvallenderwijs zelfs optimistischer dan RA's: 26 procent van de AA's verwacht tariefdruk, tegenover 31 procent van de RA's.

VERSCHILLENDE PRAKTIJKEN

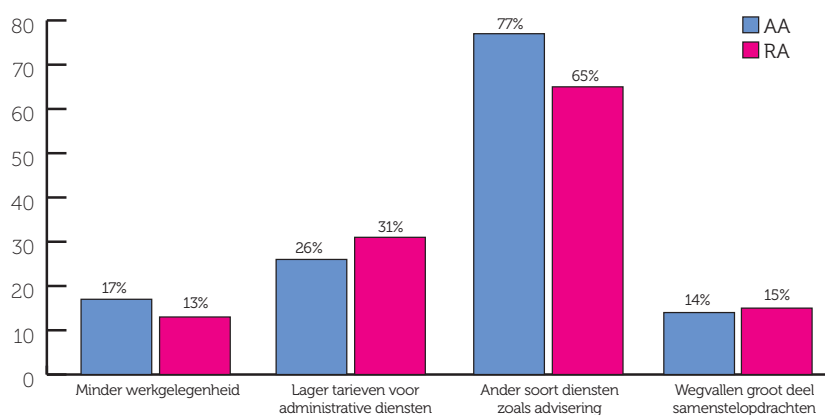
Interessant - misschien ook vanuit psychologisch oogpunt - zijn de verschillen tussen respondenten uit verschillende typen praktijken. Accountants die zeggen werkzaam te zijn in de pure samenstelpraktijk of de gecombineerde samenstel- en controlepraktijk, merken duidelijk vaker dan anderen de gevolgen van XBRL nu al, of verwachten deze binnen twee jaar. Het aandeel hardnekkige ontkenneren ('geen enkel effect') is in die twee groepen ook het kleinst. Opvallend is echter wel dat als het specifiek gaat om de verwachting rond samenstell-opdrachten, uitgerekend de pure samenstellers de voorspelde inkrimping van die markt juist weer het minst op hun netvlies hebben. Slechts dertien procent van hen ervaart of verwacht het (grotendeels) wegvallen van die opdrachten, tegenover bijvoorbeeld 21 procent van de accountants in de internationale controlepraktijk.

OOGKLEPPEN OF INZICHT?

Of dit verschil is terug te voeren op bedrijfsblindheid, zich afschermen voor slechts nieuws of op een beter inzicht vanuit de dagelijkse praktijk, durven wij niet te zeggen. Maar dat er nog een forse kloof bestaat tussen wat de XBRL-voorhoede voorspelt en wat men in de samenstelpraktijk denkt te gaan 'voelen' is duidelijk. □

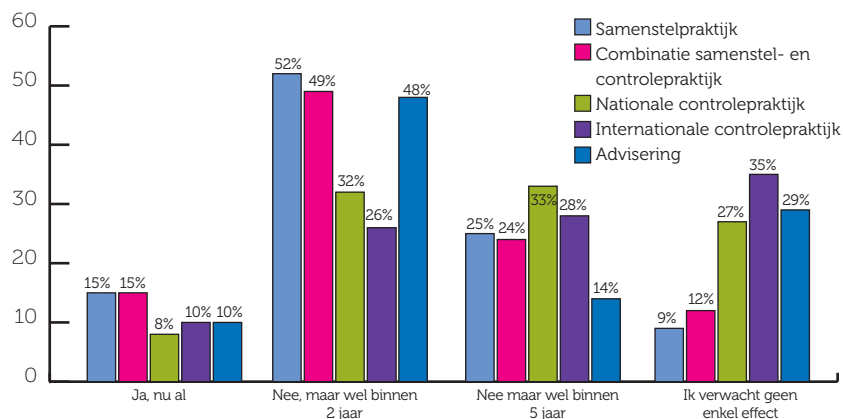

Merkt u effecten van toenemend gebruik van XBRL? (n = 3550)

'Welk effect verwacht u voor uw kantoor?'

ER BESTAAT NOG EEN FORSE KLOOF TUSSEN WAT DE XBRL-VOORHOEDE VOORSPELT EN WAT DE SAMENSTELPRAKTIJK ZELF DENKT TE GAAN 'VOELEN'.

Merkt u effecten van toenemend gebruik van XBRL?

CLOUD COMPUTING EN DE ROL VAN DE ACCOUNTANT

Wolk of dolk

Cloud computing zal drastisch ingrijpen in de werkzaamheden van de accountant. Moet hij zijn werkterrein gaan verleggen naar 'de cloud', of krijgen zijn werkprocessen bij (en voor) de cliënt een fundamenteel andere invulling? Koersen we af op één universele cloud-accountant, die vanuit de onderneming wordt aangestuurd door de commissaris-accountant?

TEKST PETER VAN RIETSCHOTEN | BEELD CORBIS

Cloud computing heeft zich in korte tijd ontwikkeld tot een containerbegrip. Met het bekende bijkomende kenmerk: zoveel gebruikers, zoveel definities. Voor dit artikel wordt als omschrijving gehanteerd: cloud computing is de voorziening die het mogelijk maakt dat netwerken, servers, opslag, applicaties en diensten al dan niet configureerbaar en al dan niet op afstand op aanvraag aan gebruikers ter beschikking staan.

Ook als het gaat om de waardering van cloud computing als een technologische nieuwigheid, zijn er stereotyperende kenmerken vast te stellen. Velen weten wel wat het is, maar ze maken er (nog) geen gebruik van. De waardering loopt uiteen van 'oude wijn in nieuwe zakken' tot 'het ultieme gebruik van internet' en van 'dé uitkomst voor met name het mkb' tot 'levensgevaarlijk, want je raakt alle regie kwijt'.

RADICALE OUTSOURCING

Onbetwist is dat cloud computing voor de EDP (electronic data processing) een efficiëncyslag betekent die op zichzelf bepaald niet uniek is. Denk aan de reclameslogan 'Doe de was de deur uit' van de jaren vijftig van de vorige eeuw, denk aan de overgang van het door ondernemingen (en particulieren) zelf voorzien in elektriciteit en water naar het via infrastructures betrekken van deze voorzieningen uit centrales.

Cloud computing kan worden beschouwd als de volgende fase in EDP-outsourcing. Hans Timmerman, chief technology officer van EMC Nederland en be-

stuurslid van Stichting EuroCloud Nederland, zegt hierover: "De ontwikkeling gaat van de afdeling met een eigen server via de bedrijfsdata-unit naar de server van derden waar meer ondernemingen gebruik van maken. Je kunt zeggen dat de ontwikkeling vanuit de eigen IT-omgeving nu tot buiten en boven steeds meer ondernemingen uitstijgt."

IT-auditor Mike Chung, manager bij KPMG: "Cloud computing is te beschouwen als een radicale vorm van outsourcing. De een-op-een-relatie die lange tijd kenmerkend is geweest voor EDP, wordt vervangen door een een-op-n-relatie. Het 'zelf doen' van van oudsher maakt plaats voor 'door anderen'."

HANDWERK CONTROLES VERDWIJNT

Hoe dan ook: cloud computing maakt in toenemende mate deel uit van de bedrijfsvoering. Daar zijn ook tal van voordelen en risico's aan verbonden - de bijgaande tabel geeft daar een niet uitputtend overzicht van. Wat betreft de accountant en zijn werkzaamheden is daaruit al een voor de hand liggende conclusie te trekken: cloud computing zal zijn posi-

VOORDELEN CLOUD COMPUTING

- Op- en afschalen snel mogelijk.
- Altijd voorzien van actuele technologie.
- Gebruiksgemak.
- Alleen betalen voor wat wordt gebruikt.
- Door spreiding van betaling en minder investeringen een positief effect op liquiditeit en solvabiliteit.

HANS VERKUIJSSE: 'IK SLUIT NIET UIT DAT ER ÉÉN GROOT CLOUD-ACCOUNTANTSKANTOOR KOMT.'

tie en functie voor het maatschappelijk verkeer niet ongemoeid laten.

Hans Verkruijsse, een jaar geleden afgezwaaid bij Ernst & Young en nu parttime hoogleraar accounting information systems aan de Universiteit van Tilburg, vraagt zich af of er in de toekomst nog wel een plaats is voor de samenstellend accountant. "Als je als mkb'er voor pakweg zeventig euro per maand je administratie in 'de cloud' kan laten doen, wat heeft de accountant dan nog voor toegevoegde waarde? In ieder geval zal het inventariserende handwerk van controles verdwijnen. Ik sluit niet uit dat er één groot cloud-accountantskantoor komt. De accountant van nu zal zich meer gaan bezighouden met adviezen, met waar nodig uitleggen wat cloud computing is - er zijn nu immers veel te weinig mensen die kunnen duidelijk maken waar het over gaat en wat de implicaties kunnen en zullen zijn."

BESEF TE KLEIN

Hans Timmerman kan zich hier wel in vinden. "Over tien jaar is accountancy als handenarbeid verdwenen en vervangen door een geautomatiseerde versie. De accountant van 2025 zal zich veel meer bezighouden met garanties en certificeringen van de producten en diensten die vanuit de cloud worden aangeboden. Ook ben ik eens met de opvatting dat er momenteel veel te weinig besef is wat cloud computing betekent en ons gaat brengen. Zeker bij de overheid is het besef over risico's en de noodzaak voor veiligheid, assurance en trust veel te klein. Bij ondernemers overigens ook - vandaar dat de Stichting EuroCloud niet alleen cloud computing op de politieke agenda's wil krijgen en houden, maar ook een platform wil zijn voor ondernemers die aanvoelen dat het in deze om meer gaat dan een overwaaiende hype."

RISICO'S CLOUD COMPUTING

- Onduidelijkheid over de veiligheid.
- Onzekerheid over beschikbaarheid.
- Kwaliteitsvragen over product/dienstverlening.
- Bij grensoverschrijdend dataverkeer problemen rond wet- en regelgeving.
- Sluiten eigen en andere systemen volledig op elkaar aan?
- Betekent minder fysieke controle ook minder controleerbaarheid?
- Hoe zit het met toegangscontrole, autorisatie, change management, backups en retransitie?

HANS TIMMERMAN: 'DE ACCOUNTANT VAN 2025 ZAL ZICH VEEL MEER BEZIGHOUDEN MET GARANTIES EN CERTIFICERINGEN VAN DIENSTEN DIE VANUIT DE CLOUD WORDEN AANGEBODEN.'

AUDITING NIET IN 'DE CLOUD'

Mike Chung is van mening dat cloud computing voornamelijk niet veel invloed zal hebben op de accountant en zijn werkzaamheden. "Het aantal financiële systemen dat naar 'de cloud' is gegaan, is op dit moment niet erg groot. Dat neemt niet weg dat we hier te maken hebben met een fundamentele ontwikkeling en dat op termijn van vijf tot tien jaar de accountant niet meer dezelfde functie zal hebben. Immers: bekende onderzoeksbureaus als IDC, Forrester en Gartner voorzien tussen 2011 en 2015 omzetswijgingen van driehonderd tot duizend procent voor publieke cloudservices. Je ziet dat ook aan de snelle groei van cloud-providers zoals Salesforce.com, NetSuite en het Nederlandse Twinfield."

'DE HAPPY FEW DER AUDITORS'

Controles zullen volgens Chung minder gericht zijn op rapporten en meer op certificaten en verklaringen van serviceproviders in 'de cloud'. De accountant zal minder te controleren krijgen, maar zijn werkzaamheden zullen wel belangrijker worden. Met name IT-auditing zal sterk veranderen: het controleren op lokaal c.q. ondernemingsniveau zal verdwijnen. Overigens wijst Chung erop dat op dit werkterrein de *awareness* van hetgeen er in 'de cloud' gebeurt weliswaar zal (moeten) toenemen, maar dat de daadwerkelijke auditing aldaar zal zijn voorbehouden aan 'de happy few der auditors', degenen die de audits mogen uitvoeren voor Google, Salesforce.com en Amazon.

"Het is nagenoeg uitgesloten dat de EDP-auditor van een willekeurige onderneming of in opdracht van een onderneming voorbij de receptie van bijvoorbeeld Google komt. Hij zal het vooral moeten hebben van zijn deskundigheid om de rapporten en certificaten van de cloud providers te beoordelen. Ook hier geldt het één-op-n principe: er wordt één keer een audit uitgevoerd voor n aantal afnemers. In the end denk ik zal er voor auditors simpelweg minder werk zijn."

MIKE CHUNG: 'DE ACCOUNTANT ZAL MINDER TE CONTROLEREN KRIJGEN, MAAR ZIJN WERKZAAMHEDEN ZULLEN WEL BELANGRIJKER WORDEN.'

MEEKIJKER-ADVISEUR

Zo ver is het in ieder geval in het mkb nog lang niet. Een recent onderzoek van de kennissite BusinessCompleet.nl wijst uit dat cloud computing voor het mkb in behoorlijke mate nog een kwestie is van 'klok en klepel'. Het fenomeen is wel bekend, maar wat het inhoudt al veel minder en wat betreft zelf toepassen vertonen veel mkb'ers nog 'koudwatervrees'. Oorzaken zouden niet alleen onbekendheid zijn, maar ook angst voor de risico's in het geval de beveiligingsmaatregelen onvoldoende zouden zijn.

Gerard van IJzendoorn, medewerker van de afdeling Beroepsontwikkeling en Beleid van de NBA, heeft in deze met het mkb toch een wat andere ervaring. "Veel mkb'ers zijn met boekhoudpakketten online. Opvallend is dat hun accountant daarbij een meekijkfunctie heeft. Met gevolg dat kwartaalcijfers eerder worden opgeleverd en de accountant zo nodig preventie en advies kan aanbieden. Mede doordat er met standaardpakketten wordt gewerkt, is de kans op fouten minder, de kwaliteit van de rapportages en verslaglegging neemt toe." Interessant is volgens Van IJzendoorn ook dat de Belastingdienst met specifieke software aansluiting zoekt op deze ontwikkeling in het mkb. "De software wordt 'slimmer', koppelingen zijn gemakkelijker te maken en mede daardoor verschuiven de werkzaamheden van de accountant voor het midden- en kleinbedrijf. Het gedetailleerde en handmatige gedeelte van het werk verdwijnt beetje bij beetje, de mkb-accountant krijgt meer en meer een visie- en adviesfunctie."

ONDERWIJS MOET BETER

Over hoe het onderwijs omgaat met de nieuwe ontwikkeling, lopen de percepties uiteen. Mike Chung is van mening dat 'het accountancy-onderwijs in Nederland best wat doet met cloud computing'. Chung: "Er zijn specifieke (gast)colleges op dit onderwerp en academische seminars over dit onderwerp worden goed bezocht. Als je ziet dat IT altijd een onderbelicht onderwerp is geweest binnen de accountancyopleidingen, is de interesse in cloud computing van de huidige lichte studenten opvallend groot." Volgens hem is er met name in de IT-sectie van het onderwijs een duidelijke *awareness* aanwezig richting 'de cloud'.

Hans Verkruisje echter heeft zo zijn vraagtekens. "Voor zover ik kan zien geven de accountancyopleidin-

gen op dit moment aan cloud computing onvoldoende aandacht. Accountancy is van oudsher al geen beroepsgroep die wat betreft ontwikkelingen voorop loopt, met het onderwijs is het niet anders."

VS

Verkruisje vindt met name dat het huidige onderwijs maar weinig reflectie bevat op de actualiteit en hij vindt ook dat het onderwijs aan het verarmen is. "In 1975 stond er voor administratieve organisatie dik anderhalf jaar en dan ook nog een stage erbij. Terwijl de wereld - de financiële niet uitgezonderd - een stuk complexer is geworden, is de tijd die er nu voor AO staat beduidend minder geworden. Zowel de theoretische onderbouw als de praktijkervaring zijn minimaal geworden, misschien wel te weinig."

Verkruisje vindt dat Nederland in ieder geval wat betreft de combinatie accountancyonderwijs en cloud computing veel meer naar de VS moet kijken. "Daar zet men veel gericht in op onderzoek en ontwikkeling. Met gevolg dat men daar ook veel meer inzicht heeft in nut en noodzaak en kansen en bedreigingen van cloud computing."

ACTIEVER

Volgens Hans Timmerman was de IT van zo'n vijf tot vijftien jaar geleden te vergelijken met een rustig riviertje en is het nu 'rafting op een wilde bergstroom'. Hij verwacht dat deze situatie nog wel tot 2020 zal blijven bestaan en dat er daarna eventueel een weer wat rustiger periode aan zal breken. "Accountants zijn inderdaad niet zo van de vooruitstrevende ontwikkelingen, ze zijn meer van standaarden en normen. Maar willen ze hun positie in het maatschappelijk verkeer nog enigszins overeind houden, dan zullen ze echt actiever moeten bijdragen aan de ontwikkelingsrichting van cloud computing. Adviseren van de ondernemer is een manier, zelf de cloud ingaan is een andere."

KNEITERHARD

Verkruisje omschrijft het tempo waarin de ontwikkelingen zich in automatiseringsland voltrekken als 'kneiterhard'. En volgens hem is de kans groot dat dit zo blijft: "De ontwikkelingen zullen elkaar in hoog tempo blijven aflossen."

Ondernemingen zullen volgens hem ook meer en meer behoefte krijgen aan hulp bij het overeind houden van resultaat en continuïteit. "Ook daardoor zal de RA die zich enkel en alleen bezighield met verslaggeving, verschuiven naar EDP-auditing. De accountant die blijft vasthouden aan een strikte functiescheiding is eindig. Het zou mij niets verbazen als in ieder geval de samenstellend accountant in de komende jaren en mede door cloud computing verdwijnt of meer en meer de functie gaat krijgen van commissaris-accountant." □

GERARD VAN IJZENDOORN: 'HET GEDETAILLEERDE EN HANDMATIGE GEDEELTE VAN HET WERK VERDWIJNT, DE MKB-ACCOUNTANT KRIJGT MEER EN MEER EEN VISIE- EN ADVIESFUNCTIE.'